

Гавриш О.А.

доктор технічних наук, професор, декан ФММ,
Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1961-3267>

Лопатинська Ю.В.

аспірантка кафедри Міжнародної економіки ФММ,
Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Oleg Gavrysh, Yuliia Lopatynska

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЛІ ІННОВАЦІЙ

У статті визначено теоретико-методичні еволюційні аспекти інноваційного розвитку економіки й аграрної сфери з поглибленням міжгалузевих теоретичних оцінок проблем вивчення значимості інституціоналізації високотехнологічного розвитку господарської системи агропромислового сектору як важливої для людства інноваційності соціально-економічної системи. Приведено аспекти еволюції теоретичних засад інноваційної теорії, підприємницького розвитку економіки й суспільства а також утвердження ролі інновацій у забезпеченні високотехнологічного розвитку господарського механізму з урахуванням аспектів появи епохальних інновацій. Відзначено аспекти поступу науки в питаннях вивчення засад інституціоналізації високотехнологічного розвитку суспільства, економіки, агросектору, а також поширення підприємницької моделі економічних відносин. Представлено виклад характеристик категорійно-понятійного апарату теорії інновацій і показано його зв'язок з агровиробничою проблематикою.

Ключові слова: інституції, високотехнологічний розвиток, інновації, еволюція, інноваційність, економіка, агропромисловий сектор.

Постановка проблеми. Високотехнологічний розвиток господарських систем – вимога сучасності, адже світ потребує інновацій, зростання продуктивності виробничої діяльності, а також упровадження, інституціоналізації, новітніх високоефективних заходів з організації процесу створення продуктів для задоволення потреб. Особливої практичної і науково-дослідної уваги потребує агропромисловий сектор економіки. У цьому секторі формується сегмент виробництва товарів продовольчої групи – найнеобхідніших для людства. Зі збільшенням чисельності людей на планеті проблема ще більше актуалізується в різних ракурсах її науково-практичного розгляду, один з яких – інституціоналізація високотехнологічного розвитку на засадах інновацій. Цей аспект потрібно теоретико-методично розглянути, адже, наприклад, для нормальної життєдіяльності людства постійно потрібно гарантувати продовольчу й екологічну безпеку, що значною мірою належить до завдань агропромислового сектору. Ця мета глобальна, продиктована реаліями необхідності утвердження засад сталого розвитку, господарської інклюзивності тощо. Таким чином, розвиток агропромислового сектору економіки має виняткове значення для економіки й суспільства. У силу функціональних

характеристик цього сектору економіки, зокрема сфери сільськогосподарського виробництва, постійно постає необхідність технологічного вдосконалення.

Упровадження інновацій – шлях до підвищення врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин, що вважається наслідком високотехнологічного розвитку агропромислової господарської системи. У теоретико-методичному обґрунтуванні постановки проблеми, порушеної у статті, врахуємо, що така можлива результативність діяльності пов'язана з процесом і наслідками інституціоналізації високотехнологічного розвитку господарської системи агропромислового сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інновацій, високотехнологічного розвитку агропромислового сектору та процесів інституціоналізації має значне поширення серед представників наукової спільноти. У піднятому питанні представлено інституціональну проблему, а також проблеми високотехнологічного розвитку та інновацій. Вони характеризуються міждисциплінарністю, міжгалузевими оцінками, пошуком балансу між класичною економічною теорією інновацій і концепцією інституціонального механізму обміну інтелектуальними продуктами

у процесі виробничо-господарської діяльності в агропромисловому секторі.

Інституціональна парадигма як самостійна дослідницька методологія сформувалася завдяки працям Т. Веблена [1, с. 194], Д. Норга [2, с. 198], О. Вільямсона [3, с. 472], В. Якубенка [4, с. 252], у системі досліджень інновацій – Й. Шумпетер [5, с. 456; 11, с. 540]. В інституціоналізації високотехнологічного розвитку виділяються дослідницькі напрацювання П. Саблука [6, с. 706], С. Володіна [8, с. 6–7], Ю. Лупенка [7, с. 516], О. Шпикуляка [9, с. 114–117; 17, с. 131–139; 18, с. 424] та ін., проте вона все ще потребує вивчення, зокрема теоретичного поглиблення засад інституціоналізації взаємозв'язку високотехнологічного розвитку та інновацій. Теоретичні основи для обґрунтування засад інноваційності економіки, інституціоналізації високотехнологічного розвитку економічних систем, аграрної зокрема, як чинників конкурентоспроможності закладено у працях А. Сміта [10, с. 736], який досліджував природу і причини багатства народів, охарактеризував чинники продуктивності виробництва, господарської системи. Вирішальною у визначенні і забезпеченні загального визнання інноваційності, високотехнологічності розвитку виробничих систем на засадах впровадження інновацій вважається підприємницька теорія Й. Шумпетера [5, с. 456; 11, с. 540]. Ідеї інноваційності набули фундаментального розвитку у працях М. Кондратьєва [12, с. 526], М. Туган-Барановського [13, с. 368].

Коментуючи зазначений аналіз досліджень і публікацій із вибраної проблеми, вважаємо, що загалом теоретичну і методичну базу пізнання інституціоналізації високотехнологічного, інноваційного розвитку становили економічні теорії, теорії міждисциплінарного синтезу (інституціоналізм). У їхній розвиток науковці вкладали гіпотези, наукові висновки з оцінок закономірностей науково-технічного прогресу.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати теоретичні аспекти інституціоналізації високотехнологічного розвитку господарських систем, зокрема особливостей агропромислового сектору, з визначенням ролі у цій системі інновацій як детермінуючого чинника.

Виклад основного матеріалу. Глобальні мережі і зв'язки, які ще більше посилюються, вимагають усе більшої інноваційності для забезпечення, утримання конкурентоспроможності, і цю проблему суб'єкти ринку, держави змушені вирішувати постійно, адже інноваційність економіки як чинник конкурентоспроможності автоматично висуває вимогу до забезпечення модернізації господарського механізму, що є ще одним кроком до досягнення цілей сталого розвитку в глобальному сенсі вирішення цієї проблеми.

Відзначаючи фундаментальність аспектів еволюції теорії інновацій, інноваційного розвитку, для ствердження цієї позиції ще раз зазначимо, що перші системні знання викладення поглядів на знання про інновації, інноваційну діяльність, передусім із погляду

оцінки їх загальнопрактичної значимості, сформувався в рамках ідеології класичної економічної школи (А. Сміт, Д. Рікардо, В. Петті). Із публікованих досліджень А. Сміта, Д. Рікардо виокремлюють аспекти інноваційної теорії, зокрема про: далекоглядну результативність технічних відкриттів (Д. Рікардо); їх неминучий вплив на прибутковість господарської діяльності; беззаперечний зв'язок економічних і технічних відкриттів із рівнем добробуту націй (А. Сміт). Цими твердженнями класиків економічної науки підтверджується економічна, соціальна, інституційна важливість інновацій, їхня спроможність поліпшувати умови і результати господарювання.

В інституціоналізації високотехнологічного розвитку економічних систем, зокрема агропромислового сектору, інновації, на нашу думку, є результатом накопичення знань про певні явища і процеси, які призводять до організаційно-економічних, техніко-технологічних, кількісних, якісних, інформаційних удосконалень способів та механізмів задоволення потреб людства в системі створення благ і розподілу їх у суспільстві. Цей процес інституціоналізовано в практику через правила, норми, традиції поведінки економічних, суспільних та інших агентів, організації, які реалізують заходи досягнення науково-технічного прогресу. Відповідно, логічним стає висновок про те, що накопичені попередніми поколіннями знання про світ, поведінку людини, закономірності економічного і соціального життя, технологічні новації виступають інституційною, організаційною, соціально-економічною, а головне – техніко-технологічною базою для появи інновацій у майбутньому. Цей процес безупинно рухається, він є безперервним у часі і безмежним у просторі.

Уважаємо, що сьогодні не потрібно доводити значимість інноваційності економіки для забезпечення соціально-економічного добробуту, адже сучасний світ перебуває на стадії розвитку, яка є надзвичайно динамічною в плані науково-технічного прогресу. Зокрема, стрімко розвиваються процеси інноватизації у таких край чутливих у забезпеченні життєдіяльності людини сферах, як забезпечення продовольством, зокрема сільськогосподарське виробництво, інформаційні технології тощо. У цілому ж зв'язок інноваційності економіки з конкурентоспроможністю є глобальним, адже новітні розробки, впроваджені у виробництво, спрямовані на поліпшення створюваного продукту. При цьому об'єктивно заявленим результатом реалізації процесів інноваційності потрібно вважати максимальне охоплення ринку й задоволення потреб споживача. В умовах глобальної відкритості економік, інформаційного суспільства проблема саме в такому контексті вирішується. Людство прагне до ще більшої досконалості, а інновації забезпечують реалізацію конкурентоспроможності.

Функціонування сучасних економік, спроможність держави і суспільства виборювати конкурентні позиції на ринках, створювати передумови для формування

матеріального добробуту залежать від інновацій. Інновації як чинник сукупного ефекту досягнення цілей формуються, поширюються в глобальному просторі. Відповідну дифузю, зокрема, забезпечують наука та інноваційне підприємництво, які виступають продуцентами нових рішень, технологій.

Визнання важливості інноваційності економіки як чинника її конкурентоспроможності пріоритетно представлено в наукових дискусіях минулого і сьогодення, а також відзначено у практиці інституціоналізації перспективних засад господарювання. Обґрунтованість, а також актуальна необхідність акцентування уваги на проблемі інноваційності економіки як чинника її конкурентоспроможності відповідають потребам сьогодення. Важливість питання не викликає сумніву, адже його значимість із теоретичного і практичного погляду доведена науковцями, дослідження яких відзначаються охопленням проблематики інновацій як чинника конкурентоспроможності.

Еволюція інноваційної теорії відноситься до всіх можливих сфер, вона інституціоналізована в суспільне буття через мотивації людей вирішувати проблеми побудови кращого життя. Інноваційність виступає визначальним стереотипом формування сучасної епохи високотехнологічного економічного порядку, у якому знання відіграють вирішальну роль.

У розкритті ідеології еволюції інноваційної теорії важливо дати оцінку засадам ринку – системи, в ареалі якого набули розвитку конкурентне середовище, підприємництво як базові, основні чинники мотивації до забезпечення інноваційності. Ринок, ринкове господарювання є одним зі складників усього процесу еволюції засад інноваційного розвитку.

У процесі становлення ринку, формування підприємницької моделі економіки стала зрозумілою істина про те, що інновації є основоположним чинником конкурентоспроможного, ефективного розвитку господарських систем. Цей принцип завжди відповідав і відповідатиме логіці пошуку новітніх способів забезпечення інноваційності на всіх доступних людині рівнях розвитку економічної системи. Із розвитком економіки, зростанням чисельності населення, а отже, розширенням спектру потреб у товарах, продовольстві зростає потреба в якісному інтелектуальному продукті. Даний висновок ствердно засвідчує те, що з розширенням потреб роль інновацій об'єктивно все більше зростає.

Сукупність ідей, переконань, фактів підтвердження значимості інновацій для економіки, галузі, суспільства становить теоретичну основу для історико-еволюційного виміру засад оцінок проблеми.

Залучення науки до формування інноваційної теорії є визначальним як для створення додаткових знань, так і для забезпечення науково-технічного прогресу. У цьому головна специфіка історичного процесу з огляду на інноваційність господарських систем. Характерна особливість інноваційності полягає у тому, що даний статус характерний для економік ринкового типу, тобто тих, у яких пріоритетною є конкуренція,

конкурентоспроможність. Із часом поступово змінилася підходи до акумуляції знань про системи виробництва і споживання, господарську практику. Поява, наприклад, підприємництва відзначилася як установчий чинник стимулювання інноваційності.

Утілення наукового мислення, господарської практики призводить до появи проривних інновацій, винаходів, які змінюють світ, і це відноситься, зокрема, до економічної науки як особливої сфери дослідницького пізнання. Перелік і характеристики змісту економічних теорій щодо визначення ролі інновацій можна продовжувати. Проте також можна ствердно відзначити й те, що визнання інновацій чинником удосконалення соціально-економічного, господарського процесу відбулося на етапі усвідомлення людством необхідності пошуку ефективних моделей економічного зростання для задоволення матеріальних, духовних потреб. Наприклад, в аграрній сфері винайдення новітніх рішень щодо технологій вирощування сільськогосподарських культур сприяють виживанню людей у повному розумінні цього процесу.

Відзначаємо, що людство, вирішуючи ті чи інші проблеми, перебуває у пошуку інноваційних рішень. В історії немало відкриттів, які змінили світ, їх можна кваліфікувати відповідно до значимості і важливості, враховуючи специфіку агропромислового сектору (табл. 1).

На наше переконання, людство отримало можливість отримати зазначені (табл. 1) винаходи спершу завдяки підсвідомому, а потім уже свідомому переходу на інноваційний шлях розвитку.

Теорія інновацій у становленні і розвитку завжди характеризувалася різноспрямованістю за напрямками: виробництво; освіта; наука; організаційні моделі поширення (дифузії) інновацій. Становлення теорії інноваційного розвитку аграрного сектору пов'язане з мотиваціями пошуку ефективних способів поліпшення виробництва якісного продовольства за умови досягнення усталеного, відновлюваного господарювання на землі. Цей принцип діяв завжди, і дотримання його посилюється у міру збільшення чисельності людей на планеті, зменшення простору сільськогосподарської системи через урбанізацію. Також сільськогосподарська галузь є безумовною сферою створення продуктів, які: створюються в особливих умовах природного середовища, на яке людина впливає обмежено; використовуються для підтримки життя на землі як об'єктивного процесу існування людської спільноти.

Історичний контекст генезису теорії інновацій пов'язуємо з прагненням людини до самовдосконалення, а також до вдосконалення економічних, соціальних та інших механізмів, технологій підвищення конкурентоспроможності, примноження багатства. Про таку структуру наукового розуміння практики інноваційності можна судити з позиції Д. Рікардо, який відзначав, що нові відкриття сприяють більшій прибутковості [14, с. 670], тобто поліпшений товар або новий його вид – засіб для ширшого задоволення спожив-

**Епохальні винаходи і відкриття проривного характеру
для інституціоналізації високотехнологічного розвитку господарських систем**

Винахід	Значення для аграрного сектору	Винахід	Значення для аграрного сектору
<i>Плуг</i>	Фундаментальне – кардинальні зміни в ефективності господарювання і переорієнтація способу виробництва сільськогосподарської продукції	<i>Харчові суміші для немовлят</i>	Додаткова технологічна можливість підвищення доходності
<i>Грамофон</i>	Загальносуспільне	<i>«Телевечер»я</i>	Загальносуспільне
<i>Колючий дріт</i>	Загальногосподарське	<i>Протизаплідні таблетки</i>	Загальносуспільне
<i>Відгуки про продавця</i>	Загальносуспільне	<i>Відеоігри</i>	Загальносуспільне
<i>Пошук у Гуглі</i>	Загальносуспільне	<i>Маркетингові дослідження</i>	Організаційно-господарське – як спосіб просування продукції до споживача
<i>Паспорти</i>	Загальносуспільне	<i>Кондиціонування повітря</i>	Загальносуспільне
<i>Роботи</i>	Можливість використання як засобу виробництва	<i>Універсальний магазин</i>	Інфраструктурне – як торговельний майданчик
<i>Соціально зорієнтована держава</i>	Загальносуспільне	<i>Електрична лампочка</i>	Загальносуспільне
<i>Електрогенератор</i>	Техніко-технологічне вдосконалення в організації виробництва	<i>Клинопис</i>	Загальносуспільне
<i>Транспортний контейнер</i>	Техніко-технологічне вдосконалення в організації виробництва	<i>Шифрування з відкритим ключем</i>	Загальносуспільне
<i>Штрих-код</i>	Загальносуспільне	<i>Подвійний запис у бухгалтерському обліку</i>	Загальноекономічне
<i>Холодовий ланцюг</i>	Загальноекономічне	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>	Як нова форма структурування власності й організації підприємництва
<i>Боргові бірки і торгівля борговими зобов'язаннями</i>	Загальноекономічне	<i>Управлінське консультування</i>	Загальносуспільне
<i>Шафка «Біллі»</i>	Загальносуспільне	<i>Інтелектуальна власність</i>	Загальносуспільне
<i>Ліфт</i>	Загальносуспільне	<i>Компілятор</i>	Загальносуспільне
<i>Айфон</i>	Загальносуспільне	<i>Банк</i>	Загальноекономічне
<i>Дизельний двигун</i>	Загальноекономічне як удосконалення в матеріально-технічному забезпеченні	<i>Бритва зі змінними лезами</i>	Загальносуспільне
<i>Годинники</i>	Загальносуспільне	<i>Податкові гавані</i>	Загальноекономічне
<i>Процес Габера-Боша</i>	Загальносуспільне	<i>Етиловий бензин</i>	Загальноекономічне як удосконалення в матеріально-технічному забезпеченні
<i>Радар</i>	Загальносуспільне	<i>Антибіотики в сільському господарстві</i>	Як спосіб інноваційного підвищення продуктивності галузі
<i>Електрична батарея</i>	Загальносуспільне	<i>«M-Pesa»</i>	Загальносуспільне
<i>Пластмаса</i>	Загальносуспільне	<i>Реєстри власності</i>	Загальносуспільне
<i>Папір</i>	Загальносуспільне	<i>Індексні фонди</i>	Загальноекономічне
<i>Сифон</i>	Загальносуспільне	<i>Паперові гроші</i>	Загальноекономічне
<i>Бетон</i>	Загальносуспільне	<i>Страховання</i>	Загальноекономічне

Джерело: сформовано та доповнено на основі [15, с. 352]

чих потреб споживача і спосіб отримання підвищеної фінансової вигоди для виробника. Реальні інноваційні розробки і відкриття сприяли змінам, соціально-економічному добробуту – про це свідчить історія.

Етапність розвитку теорії інноваційного розвитку позначена в паралелях до становлення відомих сьо-

годні наукових шкіл економічного спрямування, адже практично всі вони так чи інакше зачіпають проблематику інновацій. Це характеризує еволюцію процесу високотехнологічного розвитку, тобто його побудову у певному інституційному середовищі, за певної політики державної підтримки тощо.

Становлення теоретичних засад інноваційного розвитку відбувалося і продовжується в умовах постійної трансформації, організаційно-економічних перетворень. У рамках історичного процесу трансформації зумовлюють перетворення в системах інноваційного забезпечення для пошуку шляхів забезпечення поступального розвитку людської цивілізації. Підтвердження зазначеного – людство, еволюціонує в техніко-технологічному, соціально-економічному процесі, відзначається створенням епохальних інновацій – «речей», що змінили світ.

Еволюційні зміни і перетворення, які відбулися протягом століть, призвели до переосмислення людством ролі інноваційного розвитку, засадничих принципів поширення й використання інновацій у соціальному, економічному, господарському просторі. Інноваційність стала синонімом кращого життя, ефективної, конкурентоспроможної економіки, спроможності суспільства створювати якісніші можливості задоволення потреб і при цьому спрямовувати траєкторію господарювання в русло сталого розвитку. Переосмисливши ідеї, теорії і практики розуміння значимості інновацій з минулого людство, наукова спільнота в сучасну епоху надає їм безумовну першість як головному чиннику якісних перетворень. Дефініції інновацій використовуються для теоретико-методичних обґрунтувань і практичного впровадження новизни в усі сфери життєдіяльності людини. Наслідком еволюції засад інноваційного розвитку економічних систем стало пріоритетне визнання такого стану, що підтверджує його глобальне значення для науки та практики. У цьому контексті висловлюють свої думки й інші дослідники: «...життєздатними можуть бути тільки такі виробництва, які в результаті структурних змін зможуть випускати інноваційну продукцію, конкурентоспроможну на зовнішньому і внутрішньому ринках» [16, с. 332]. Йдеться про інноваційні засади глобальної конкурентоспроможності, тобто про те, що інноваційний розвиток має підпорядковуватися

не лише локальним цілям, бажанням підприємців створювати нові продукти, а й здатностям забезпечити їх просування на міжнародні ринки. Відповідно, інновації інституціоналізовані в глобальну систему виробництва, обміну, споживання як чинник бажаної результативності господарювання, що поліпшує можливість задоволення потреб. Тобто інновації, як доведено у процесі тривалої еволюції науково-практичних основ їхньої ролі в життєдіяльності людини, – визначальна детермінанта продуктивності і конкурентоспроможності, а в сучасному світі – сталості розвитку. Інновації стають усе більше затребуваними, адже в умовах посилення конкуренції, підвищення складності ведення бізнесу для економік, галузей, суб'єктів господарювання потрібно постійно вдосконалюватися, впроваджувати нові продуктивні засоби.

Висновки. Інновації дали змогу людству створити цілу низку предметів, речей, які змінили світ, надавши можливість виробництву стати більш продуктивним, а життю на землі – комфортним. На наше переконання, еволюцію наукового пізнання теорії інновацій, практики вдосконалення інноваційного розвитку необхідно пов'язувати з прагненням людства до поліпшення умов життя. Усе це за своєю результативністю епохально підтверджує засади умов інституціоналізації високотехнологічного розвитку агропромислового сектору зокрема, адже він є обґрунтовано дотичним до всіх сфер життя людей – продукує найважливіший товар – продовольство. Проблеми інституціоналізації високотехнологічного розвитку є системними, постійні в актуальності і потребують системного вирішення, тому будь-яке дослідження із цього питання не може вважатися завершеним – лише постановочним на майбутнє.

Уважаємо, що предметна сфера у піднятому питанні відзначається як украй важлива для конструювання можливої інноваційної перспективи формування суспільної продовольчої й екологічної безпеки, що вважаємо одним з аспектів досліджень на перспективу.

Список літератури:

1. Веблен Т. Теория праздного класса: экономическое исследование институций / пер. с англ. Москва : Прогресс, 1984. 194 с.
2. Норт Д. Институции, институци́нная зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. Київ : Основи, 2000. 198 с.
3. Вільямсон О. Економічні інституції капіталізму: фірми, маркетинг, укладання контрактів. Київ : АртЕк, 2001. 472 с.
4. Якубенко В.Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 252 с.
5. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры). Москва, 1982. 456 с.
6. Саблук П.Г., Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. 706 с.
7. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи : монографія / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
8. Володін С.А. Модель інноваційного розвитку аграрної науки на прикладі системи НААН України. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3(52). С. 6–7.
9. Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. Інституціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 3. С. 114–117.

10. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / пер. з англ. О. Васильєва, М. Межевiкiноi, А. Малiвського. Київ : Наш формат, 2018. 736 с.
11. Шумпетер Й.П. Капіталізм, соціалізм і демократія / пер. с англ. Москва : Економіка, 1995. 540 с.
12. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. Москва : Экономика, 1989. 526 с.
13. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии / отв. науч. ред. Т.И. Деревянкин. Киев : Наук. думка, 2004. 368 с.
14. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / пер. з англ. І. Дзюб. Київ : Основи, 2001. 670 с.
15. Гарфорд Т. Речі, що змінили світ. Історія економіки в 50 винаходах / пер. з англ. Р. Скакуна. Київ : Наш формат, 2018. 352 с.
16. Омельченко Р.В. Інноваційна складова структурних реформ у формуванні глобальної конкурентоспроможності : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2014. 332 с.
17. Шпикуляк О.Г. Розвиток інститутів інноваційної діяльності в аграрній сфері: теоретичний аспект. *Економіка АПК*. 2012. № 5. С. 131–139.
18. Шпикуляк О.Г., Грицаєнко М.І. Розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері: менеджмент та ефективність. Херсон, 2016. 424 с.

References:

1. Veblen (1984) *Teoriya prazdnogo klassa: ekonomicheskoye issledovaniye institutsiy* [The Theory of Leisure Class : An Economic Study of Institutions]. Moscow, 194 p.
2. Nort I. Dziub. (2000) *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannya ekonomiky*. [Institutions, institutional change and functioning of the economy]. Nort, Dahlas; per. z anhl. Kiev, 198 p.
3. Viliamson Oliver E. (2001) *Ekonomichni instytutsii kapitalizmu: firmy, marketynh, ukladannia kontraktiv*. [Economic institutions of capitalism: firms, marketing, contracting]. Kyiv, 472 p.
4. Yakubenko V.D. (2004) *Bazysni instytuty u transformatsiinii ekonomitsi: Monohrafiia*. [Basic Institutes in Transformational Economics: A Monograph]. Kyiv, 252 p.
5. Shumpeter Y. (1982) *Teoriya ekonomycheskoho rozvytyia (ysslodovanye predprynymatelskoi prybyly, kapytala, protsenta y tsykla kon'yunktury)*. [Theory of economic development (study of entrepreneurial profit, capital, interest and cycle)]. Moscow, 456 p.
6. Sabluk P.T., Shpykuliak O.H., Kurylo L.I (2010) *Innovatsiina diialnist v ahrarnii sferi: instytutsionalnyi aspekt: monohrafiia*. [Agrarian innovation: institutional aspect: monograph]. Kyiv, 706 p.
7. Lupenko Yu.O., Malik M.I., Shpykuliak O.H. ta inshi (2014) *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy : problemy ta perspektyvy : monohrafiia*. [Innovative provision of agricultural development of Ukraine: problems and prospects: monograph]. Kyiv, 516 p.
8. Volodin S.A. (2014) *Model innovatsiinoho rozvytku ahrarnoi nauky na prykladi systemy NAAN Ukrainy*. [Model of innovative development of agrarian science on the example of NAAS system of Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3, 52 p.
9. Shpykuliak O.H., Kurylo L.I. (2010) *Instytutsionalizatsiia innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi ekonomiky. Oblik i finansy*. [Institutionalization of innovative activity in the agrarian sphere of economy]. Kyiv, p. 114-117.
10. Smit Adam (2018) *Doslidzhennia pro pryrodu i prychny bahatstva narodiv*. per. z anhl. O. Vasyliiev, M. Mezhevikiina, A. Malivskiyi. [Research on the nature and causes of the wealth of nations]. Kyiv, 736 p.
11. Shumpeter Y.P.(1995) *Kapitalizm, sotsyalizm y demokratsiia*. [Capitalism, socialism and democracy]. Moscow, 540 p.
12. Kondratev N.D. (1989) *Problemy ekonomycheskoi dynamyky*. [Problems of economic dynamics]. Moscow, 526 p.
13. Tuhан-Baranovskiy M.Y. (2004) *Promyshlennye kryzysy. Ocherk yz sotsyalnoi ystoriy Anghlyi. 2-e sovershenno pererabotannoe yzdanye*. [Industrial crises. An Essay on the Social History of England.]. Kyiv: 368 p.
14. Blauh, Mark. (2001) *Ekonomichna teoriia v retrospektyvi*. Per. z anhl. I. Dziub. [Economic theory in retrospect.]. Kyiv, 670 p.
15. Harford Tim. (2018) *Rechi, shcho zminyly svit. Istoriia ekonomiky v 50 vynakhodakh*. Per. z anhl. Roman Skakun. [Things that changed the world. History of Economics in 50 Inventions]. Kyiv. Nash format, 352 p.
16. Omelchenko R.V. (2014) *Innovatsiina skladova strukturykh reform u formuvanni hlobalnoi konkurentospromozhnosti : monohrafiia*. [An innovative component of structural reforms in shaping global competitiveness: a monograph]. Nizhyn, 332 p.
17. Shpykuliak O.H. (2012) *Rozvytok instytutiv innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi: teoretychnyi aspekt. Ekonomika APK*. [Development of institutes of innovative activity in agrarian sphere: theoretical aspect]. Kyiv, p. 131-139.
18. Shpykuliak O.H., Hrytsaienko M.I. (2016) *Rozvytok innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi: menedzhment ta efektyvnist*. [Development of innovative activities in the agricultural sector: management and efficiency]. Kherson, 424 p.

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧНОГО РАЗВИТИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РОЛИ ИННОВАЦИЙ

В статье определены теоретико-методические эволюционные аспекты инновационного развития экономики и аграрной сферы с углублением междисциплинарных теоретических оценок проблем изучения значимости институционализации высокотехнологичного развития хозяйственной системы агропромышленного сектора как важной для человечества инновационности социально-экономической системы. Приведены аспекты эволюции теоретических основ инновационной теории, предпринимательского развития экономики и общества, а также утверждения роли инноваций в обеспечении высокотехнологичного развития хозяйственного механизма с учетом аспектов появления эпохальных инноваций. Отмечены аспекты развития науки в вопросах изучения основ институционализации высокотехнологичного развития общества, экономики, агросектора, а также распространения предпринимательской модели экономических отношений. Представлено изложение характеристик категориально-понятийного аппарата теории инноваций и показана его связь с агропроизводственной проблематикой.

Ключевые слова: институты, высокотехнологичное развитие, инновации, эволюция, инновационность, экономика, агропромышленный сектор.

INSTITUTIONALIZATION OF THE HIGH-TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR SYSTEM: THEORETICAL ASPECT OF THE INNOVATION ROLE

Article defines the theoretical and methodological evolutionary aspects of the innovative development of the economy and the agrarian sector with the deepening of interdisciplinary theoretical assessments of the problems of studying the importance of institutionalizing the high-tech development of the economic system of the agro-industrial sector as important for humanity, the innovativeness of the socio-economic system. Aspects of the evolution of the theoretical foundations of innovation theory, entrepreneurial development of the economy and society, as well as the approval of the role of innovation in ensuring the high-tech development of the economic mechanism, taking into account aspects of the emergence of epoch-making innovations, are given. Aspects of the development of science in the study of the foundations of the institutionalization of high-tech development of society, economy, agricultural sector, as well as the dissemination of the entrepreneurial model of economic relations are noted. The characteristics of the category-conceptual apparatus of the theory of innovations are presented and its relationship with agro-production issues is shown. Theoretical and methodological assessment of a retrospective analysis of the evolution of the theory of innovation on the basis of knowledge of philosophical, social and economic knowledge about the criteria of innovation, entrepreneurial success and the importance of the institutional process in the implementation of scientific developments through the analysis of landmark inventions on earth is proposed. The theoretical basis for understanding the connection of innovation with the processes of institutionalization according to the effects of the evolution of scientific and technological progress in the economy and society is revealed. Interdisciplinary assessments of institutionalization factors of innovation theory, institutionalization of high-tech development in the system of knowledge about economic relations. Criteria are defined for assessing the role of institutional determinants of innovation in the development of mankind, ensuring scientific and technological progress and organizing the satisfaction of social needs.

Key words: institutes, high-tech development, innovation, evolution, innovativeness, economics, agribusiness.